

School voor middelbaar onderwijs op Boom en Bosch in Breukelen, 1851 - 1855

Henk van Walderveen
Van Couwenhovenstraat 15, 3621 CC Breukelen

Op 13 september 1851 vestigde het gezin Alberda zich vanuit Amsterdam op de buitenplaats Boom en Bosch te Breukelen. Deze buitenplaats was van 1847 tot 1925 eigendom van achtereenvolgende bewoners van de ridderhofstad Gunterstein, tot 1913 uit de familie Willink van Collen en daarna Quarles van Ufford.

Jan Jacob Alberda werd geboren in 1803 te Bolsward. Hij was onderwijzer/kostschoolhouder van beroep en trouwde op 22 juli 1827 in Breukelen met Marie de Groot, geboren in 1803 te Breukelen-Nijenrode. Het gezin woonde aanvankelijk in Breukelen-Nijenrode, waar in 1828, 1830 en 1831 de oudste drie kinderen werden geboren. Daarna verbleven ze verscheidene jaren in Amsterdam, waar ze, in 1833, 1839 en 1841, nog drie kinderen kregen. In 1851 kwam het gezin terug naar het dorp Breukelen.

In het archief van de Hervormde Gemeente Breukelen bevindt zich een wervingsfolder van de middelbare school van Alberda; daarin staat het onderstaande te lezen.

Prospectus der Inrigting voor Middelbaar Onderwijs van J.J. Alberda te Boom-en-Bosch bij Breukelen.

1. De Inrigting voor middelbaar onderwijs te Boom-en-Bosch, bij Breukelen, bekend door gunstige ligging nabij den Spoorweg, gezonde lucht en aangename omstreken, zal zich steeds ten doel stellen: de vorming van verstand en hart der leerlingen door eene naauwgezette godsdienstige en zedelijke opvoeding en door oordeelkundig onderrigt.
2. De leerlingen kunnen aan de Inrigting onderwijs genieten in alles, wat strekken kan om het verstand te ontwikkelen, den smaak te veredelen en het hart te vormen; zoodat zij na deze Inrigting, geene andere middelbare scholen zullen behoeven te bezoeken.
3. Bij het geven van onderrigt, zal men altijd de waarschijnlijke bestemming der leerlingen op het oog houden, en alzoo vooral die wetenschappen met hen beoefenen, welke met genoemde bestemming in regtstreeksch verband staan.
4. Het onderwijs zal voor alle leerlingen bevatten:
 - de Nederduitsche Taal en Letterkunde,
 - de Fransche Taal en Letterkunde,
 - de Engelsche Taal en Letterkunde,
 - de Hoogduitsche Taal en Letterkunde,
 - Schoonschrijven,
 - Rekenen, Algebra, Meetkunde
 - Natuurkunde, Scheikunde (beginselen),
 - Algemeene Geschiedenis, Bijbelsche Geschiedenis, Vaderlandsche Geschiedenis,
 - Geographie in haren geheelen omvang,
 - Handteekenen.-
5. Ten behoeve van hen, die voor de Akademien van Delft en Breda wenschen opgeleid te worden, zal men het onderwijs in die vakken, waarop zij zich meer bijzonder moeten toeleggen, uitbreiden.
6. Ook voor den Handel zullen de leerlingen regtstreeks kunnen opgeleid worden, waarbij men bestendig zal zorgen, dat al het onderwijs, hun medegedeeld, tot dien handel in betrekking staat.
7. Wegens de voorbereiding tot de Hoogeschool en het onderwijs in de oude talen, zal men met den Directeur in nader overleg kunnen komen.
8. Door middel van wandelingen in de schoone omstreken en vooral ook door onderwijs in de gymnastiek, zal men trachten de ontwikkeling van den geest en die des lichaams

- in behoorlijke overeenstemming te houden.
9. Het kost- en leergeld, bewasschen enz., bedraagt jaarlijks *f* 500,- bij kwartalen te voldoen. Daaronder zullen begrepen zijn de leerboeken met uitzondering der woordenboeken in verschillende talen. Ook de schrijfboeken worden kosteloos ontvangen en blijven de eigendom der leerlingen. De leerboeken daarentegen blijven aan de Inrigting behooren. Bij de intrede betaalt zulk een leerling *f* 30,-.
 10. Voor het onderwijs en den halven kost, zal elk vierendeel 's jaars, betaald worden *f* 50,-. Bij de intrede *f* 20,-.
 11. Voor het onderwijs in de dagschool wordt, wanneer men alleen de Fransche taal leert, betaald, per drie maanden *f* 12,50. Wanneer men daarbij Duitsch en Engelsch leert, per drie maanden *f* 15,-. De bijzondere lessen als ook de boeken, die niet tot de opgegevene in Art. 9 behooren, kaarten, instrumenten, enz. zijn voor rekening der ouders of voogden.
 12. Een ingetreden vierendeel 's jaars wordt voluit betaald. Twee maanden voor het verlaten der school, zal daarvan kennis moeten gegeven worden.
 13. De vacantien zijn: Kerstijd, eene week, Paschen, eene week, de groote vacantie van 15 Julij tot 15 Augustus.

Uit het bevolkingsregister blijkt, dat niet veel leerlingen volledig in de kost waren op Boom en Bosch. Buiten de zes kinderen van het echtpaar Alberda waren dat nog maar vijf andere.

Gezien het aantal inwonende leden van het onderwijzend personeel moeten er wel meer leerlingen op de school geweest zijn, maar die waren dan niet in de volledige kost en woonden dus niet op Boom en Bosch.

De onderwijzende kostschoolhouder J.J. Alberda woonde er met zijn gezin van 13 september 1851 tot 4 augustus 1856; Wouter Hendrik van Hardenbergh, doctor in de letteren, woonde er met vrouw en zoon van 1 mei 1852 tot 13 juli 1854. Verder waren er nog drie inwonende onderwijzers: Elie de Jong van 26 augustus 1852 tot 14 november 1855, Willem Pieter van Vlissingen van 25 juni 1852 tot 20 december 1855 en Willem Jacob Krenzer van 1 juli 1855 tot 24 november 1855. Er zijn in totaal ook nog zes secondanten (= hulponderwijzers) geweest die inwonend waren; deze bleven over het algemeen niet lang en volgden elkaar snel op. Dat waren: Adolf Hoefman van 15 februari 1852 tot 1 juli 1852, George Lodewijk Hoeker van 2 maart 1853 tot 7 april 1853, Guillaume Theophilus van Fortanier van 2 maart 1853 tot 1 september 1854, Leendert Gerrebrands van 25 november 1853 tot 16 februari 1854, Dirk Dobbe van 31 augustus 1854 tot 26 maart 1855 en Pieter Johannes Nieuwenhuizen van 7 mei 1855 tot 5 juni 1855. Het is goed mogelijk dat er nog meer onderwijzend personeel op Boom en Bosch werkzaam geweest is, maar die waren dan niet inwonend.

Wel inwonend waren een dienstbode, Johanna Wilhelmina Bout, die al op 15 december 1851 weer naar Amsterdam vertrok, de tuinknecht Jacobus van der Neut en zijn vrouw Elisabeth van der Suys, die op 14 december 1855 naar Breukelen-St. Pieters verhuisden en de losse arbeider Gerrit van der Neut, die op 14 februari 1853 naar Loenen aan de Vecht ging.

Al met al heeft de middelbare school in Boom en Bosch niet lang bestaan. De onderwijzend kostschoolhouder J.J. Alberda hield het hier maar 5 jaar en ruim 3½ maand uit. Hij vertrok op 4 augustus 1856 naar Amsterdam, evenals vier leerlingen die op 13 september 1851, tegelijk met het gezin Alberda, naar Breukelen gekomen waren. Zij kwamen mogelijk uit gezinnen waarvan de ouders ver weg woonden; twee van deze kinderen waren in Batavia geboren. Afgezien van deze vier kinderen, zijn er geen aanwijzingen dat Boom en Bosch na eind 1855 nog als kostschool dienst deed.

Bronnen

- Archief Hervormde Gemeente van Breukelen (Gemeentehuis te Breukelen), inv. nr. 80B.
 Bevolkingsregister Gemeente Breukelen-Nijenrode 1849 - 1860 (Gemeentehuis te Breukelen), blad 141 en 142.
 Burgerlijke Stand Breukelen-Nijenrode, 1823 - 1832, Huwelijksregister.
 E. Munnig Schmidt en A.J.A.M. Lisman, 1997. Buitenplaatsen aan de Vecht en de Angstel. Uitg. Canaletto, Alphen aan den Rijn, gewijzigde en aangevulde uitgave, blz. 228 - 229.